

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S T

P A N O R A M A

periode 1 oktober 1980 - 1 april 1981

ALGEMENE EN KABINETSANGELEGENHEDEN

Staten-Generaal en Kamercommissie

Op 25 februari 1981 heeft de Vaste Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten met de Minister vergaderd. Daarbij is onder meer gesproken over de taak en werkwijze van de Adviescommissie inzake de Veiligheidsonderzoeken (Commissie Van der Hoeven) en het eindrapport van de Commissie Herwaardering Vertrouwensfuncties.

De Bijzondere Commissie voor het onderzoek in de zaak-Khan heeft de vier betrokken Ministers een tweede reeks vragen gesteld. Het overleg over de beantwoording hiervan is nog gaande.

Vanuit de Tweede Kamer zijn vragen gesteld met betrekking tot de toelating van CPN-leden tot de politie. De Minister heeft in zijn antwoord verwezen naar hetgeen hij op 14 februari 1980 in de Tweede Kamer heeft gezegd naar aanleiding van de zaak- .

Bijeenkomst met Burgemeesters en Hoofdcommissarissen van Politie

Op 18 maart 1981 hebben het Hoofd en plv. Hoofd van de Dienst en hun naaste medewerkers een bijeenkomst gehad met burgemeesters van grote steden en hun Hoofdcommissarissen van Politie. De Minister en de Secretaris-Generaal hebben een deel van deze bijeenkomst bijgewoond.

Tijdens deze bijeenkomst zijn door medewerkers van de Dienst inleidingen gehouden over de positie en de taken van de Dienst in deze tijd.

Benelux

De Ministeriële Werkgroep voor het Personenverkeer is op 3 december 1980 te Brussel bijeen geweest. De belangrijkste agendapunten waren:

- de uitbreiding van de werkingssfeer van de Overeenkomst van 11 april 1960 tot het verblijf van langere duur en de vestiging van vreemdelingen;
- de verscherping van de personencontrole aan de Frans-Belgische grens;
- de problemen verband houdende met de klandestiene immigratie van buitenlandse arbeidskrachten.

De Bijzondere Commissie voor het Personenverkeer en de Subcommissie ad hoc kwamen respectievelijk één en twee keer bijeen. Naast de zojuist genoemde onderwerpen werd o.m. gesproken over:

- visumaangelegenheden;
- signaleringssystemen met betrekking tot personen verdacht van terreurdaden.

Wettelijke regeling Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Het door een interdepartementale commissie opgestelde ontwerp is inmiddels behandeld in de Ministerraad en voor advies in handen gesteld van de Raad van State.

Contacten met publiciteitsmedia

In gevallen waarin dit werd verzocht, verstrekte het Kabinet van de Dienst enige achtergrondinformatie omtrent aangelegenheden waarbij de Dienst was betrokken.

Relaties met buitenlandse diensten.

Op 8 en 9 oktober 1980 vond in Keulen de vergadering van de chefs van 9 Westeuropese veiligheidsdiensten plaats. Hieraan werd deelgenomen door het Hoofd van de Dienst en de hoofdamtenaar belast met het contact met buitenlandse diensten.

Aan de najaarsvergadering van het Nato Special Committee te Brussel op 18 en 19 november 1980 werd door het Hoofd van de Dienst en eerdergenoemde ambtenaar deelgenomen. In deze vergadering werd o.m. het jaarlijkse rapport over de stand van zaken met betrekking tot subversie, spionage en terrorisme in de landen van het bondgenootschap vastgesteld. Besloten werd dit rapport aan te bieden aan de NAVO Raad.

De Trevi-vergaderingen vonden in het tweede deel van 1980 in Luxemburg plaats. Het Hoofd van het Kabinet nam deel aan de beraadslagingen in werkgroep I; het Hoofd van de Dienst maakte deel uit van de Nederlandse delegatie die de vergadering van de Hoge Ambtenaren op 4 en 5 december 1980 bezocht.

Nadat op 1 januari 1981 het Trevi-voorzitterschap in Nederlandse handen was overgegaan, werd een aanvang gemaakt met de organisatie van enige werkgroep-vergaderingen, die t.z.t. zullen worden afgerond door een vergadering van de Hoge Ambtenaren te Den Haag. In dit kader vond op 6 maart een vergadering van werkgroep I plaats, die werd voorgezeten door het Hoofd van de Dienst.

Het periodieke overleg tussen de chefs van veiligheidsdiensten in de Benelux vond op 19 maart 1981 in Luxemburg plaats nadat de chefs van de directies B en C voor voor-overleg bijeen waren geweest met hun collega's uit België en Luxemburg.

De hoofden van de Deense, Finse en Griekse veiligheidsdiensten brachten in deze verslagperiode een bezoek aan de Dienst. Voorts was er het gebruikelijke contact met medewerkers van de bevriende buitenlandse diensten.

DIRECTIE B

CPN-internationaal

In het vlak van de buitenlandse politiek werd in de afgelopen maanden ook de aandacht van de CPN-leiding primair opgeëist door de gebeurtenissen in Polen.

De a.s. Tweede Kamer-verkiezingen, het perspectief van de vredesstrijd en ontwikkelingen binnen de partij zijn de voornaamste factoren die een kritische stellingname van de CPN in deze kwestie

hebben bepaald en zelfs hebben geleid tot een explicite verdediging van de ontwikkelingen in Polen, ondanks afkeurende reacties van de zijde van Oosteuropese vertegenwoordigers hier te lande. Deze positiebepaling van de partij is kennelijk zodanig, dat zowel de jonge intellectuele aanwas als de meer orthodoxe kern zich erin kan vinden. De kritiek van de CPN op Oosteuropese waarschuwingen en bedreigingen aan het adres van Polen vond onlangs haar culminatie in het terugroepen van partijbestuurder van het communistische partijcongres in Praag naar aanleiding van harde uitspraken van de Tsjechoslowaakse partijleider HUSAK over Polen. Deze stap van de partij kreeg veel aandacht in de "burgermedia", een gegeven dat voor de partij in deze tijd van verkiezingsvoorbereiding uiteraard voordelig is. Gezien het feit dat het standpunt van de Tsjechoslowaakse partijleider in de kwestie Polen de CPN-leiding genoegzaam bekend was en gelet ook op de scherpe reacties van De Waarheid daarop, lijkt het vermoeden gerechtvaardigd, dat de partij al enige verwachting ten aanzien van de Tsjechische positie-keuze gehad moet hebben en dat hier wel eens sprake zou kunnen zijn van "geplande verontwaardiging", hoe oprecht het protest van de partij overigens ook is.

De autonome opstelling van de CPN in verschillende zaken van internationaal belang hebben ook in het voorbije halfjaar regelmatige contacten met de CPSU en diverse andere zusterpartijen niet in de weg gestaan. Zo was de CPN vertegenwoordigd op de congressen van de communistische partijen in Cuba, de Sowjet-Unie, Israël, Bulgarije, Tsjechoslowakije en de DDR.

Contacten van minder officiële aard, o.a. in de werksfeer van het Wetenschappelijk Partijbureau IPSO en in het kader van de Waarheidsberichterij, vonden plaats met partijen als de Spaanse PCE, de Franse PCF en de Oostduitse SED.

CPN-Nationaal

Verkiezingsvoorbereiding

In de afgelopen periode startte ook de CPN haar verkiezingscampagne. Na voorbereidende vergaderingen rond de jaarwisseling werd in februari - op een uitgebreide partijbestuurszitting - de verkiezingsstrategie bepaald en het verkiezingsprogramma openbaar gemaakt. De CPN-kandidatenlijst voor de verkiezingen van de Tweede Kamer werd, ondanks kritiek, ongewijzigd aangenomen. Daarop staan bovenaan: Marcus Bakker, Joop Wolff, , Gijs Schreuders en , allen leden van het dagelijks bestuur der CPN, met uitzondering van , die lid is van het partijbestuur.

Ideologische discussie

Recentelijk was een uitspraak van de heer G. SCHREUDERS, hoofdredacteur van het partijdagblad De Waarheid, aanleiding tot een discussie over de mate waarin de CPN zich nog baseert op de communistische ideologie. Twee ex-CPN-ers verweten de partij dat zij de marxistisch-leninistische grondslag had verlaten. Verschillende CPN-coryfeeën reageerden hierop. De betogen van deze CPN-ers vertoonden als markante parallel de redenering, dat de CPN - zich baserend op de marxistische grond-

slagen - zoekt naar nieuwe analyses en strategieën betreffende nieuwe verschijnselen. Dit zou noch moeten leiden tot het schrappen, noch tot het tot dogma verheffen van bepaalde begrippen. Opvallend is verder, dat deze vooraanstaande CPN-ers formuleringen bezigden, waarin zowel voor de orthodoxe als voor de dissidente partijvleugel herkenningpunten te vinden zijn. Wat haar ideologische basis betreft lijkt de CPN dus niet alleen te schipperen tussen de Moskou-lijn en het euro-communisme, maar ook tussen haar "gestaalde kaders" en haar dissidenten.

Activiteiten

Eind november 1980 werd een internationaal forum tegen de kernbepapening gehouden. De organisatie was in handen van de CPN en het door haar gedomineerde Samenwerkingsverband: Stop de N-bom - Stop de kernwapenwedloop. Op het als "geslaagd" beoordeelde forum waren in hoofdzaak communistische delegaties uit Oost- en Westeuropese landen aanwezig. Het forum kon zich ook verheugen in de warme belangstelling van de Sowjet-Unie.

De inspanningen van de CPN op maatschappelijk gebied stonden vooral in het teken van haar streven naar zgn. progressieve machtsvorming. Als logische toepassing daarvan heeft de CPN steun gezocht in vakbondskring: niet alleen overigens op het gebied van de belangenbehartiging (acties tegen de bezuinigingspolitiek), maar ook op dat van vrede en veiligheid. Wat dit laatste betreft heeft de CPN getracht de vakbeweging - met name de FNV - van binnenuit aan te zetten tot een duidelijker stellingname. Overigens heeft de partij al sinds 1979 initiatieven ontplooid om de besluitvorming op het terrein van vrede en veiligheid binnen de vakbeweging te beïnvloeden. Deze acties liepen parallel met de activiteiten van de door de CPN gecontroleerde vredesbeweging "Stop de N-bom - Stop de kernwapenwedloop".

Om de "vredes"-standpunten van deze mantelorganisatie ook in de vakbeweging aanvaard te krijgen opereert de partij via haar leden binnen de FNV-bonden. Hoewel de CPN-leden in totaal slechts één procent uitmaken van het FNV-ledenbestand, is hun invloed daar vanwege hun grote inzet en gedisciplineerd optreden veel groter dan men op numerieke basis zou vermoeden.

Van Sowjet-zijde werd deze betrokkenheid van de Nederlandse vakbeweging bij de vredesstrijd nog in het afgelopen najaar onverholven aangemoedigd. Dat gebeurde ter gelegenheid van het bezoek van een Sowjetrussische Vredesdelegatie, waarvan ook een functionaris van het Sowjet-vakverbond deel uitmaakte.

Van de van ouds bekende mantelorganisaties van de CPN zijn ook in deze verslagperiode weer vooral de NVB (Nederlandse Vrouwen Beweging) en het ANJV (Algemeen Nederlands Jeugd Verbond) actief geweest.

Pro-Chinees communisme

De traditioneel verdeelde pro-Chinees communistische beweging in Nederland is met betrekking tot de onlangs in Peking gevoerde processen tegen een aantal kopstukken van de zgn. Culturele Revolutie in China (w.o. de weduwe van MAO Zedong) opvallend eensgezind. Zo zijn de drie nog overgebleven organisaties die als zodanig mogen worden beschouwd unaniem van mening dat - ondanks Chinese beweringen van het tegendeel - het hier niet gewone strafzaken, maar vooral politieke processen betrof. Met de al even eensluitende constata-

tering, dat tijdens de Culturele Revolutie ernstige ontsporingen hebben plaatsgevonden is enigszins afstand genomen van de voorheen kritiekloze navolging van de CP-China.

Gesteld kan worden, dat de Nederlandse "maoïsten" terughoudend blijven in hun beoordeling van de ontwikkelingen in het China na de dood van de Grote Roerganger. Waarschijnlijk is vooral de omstandigheid dat het nog allesbehalve duidelijk is waartoe een en ander zal leiden hiervan de voornaamste oorzaak.

Pro-Albanees communisme

In november 1980 werd de aandacht getrokken door de verschijning van een nieuwe ster aan het marxistisch-leninistische firmament: de "Arbeiderspartij van Nederland" (opbouworganisatie). Begin 1981 verscheen het eerste nummer van het orgaan van deze APN (o), dat de naam "Stem van het Socialisme" kreeg. In de oprichtingsverklaring van deze partij wordt stelling genomen tegen vrijwel alle in Nederland voorkomende politieke stromingen. Behalve (uiteraard) "bourgeoisie" en sociaal-democratie moeten ook de "moderne revisionisten" (waarmee de CPN wordt bedoeld) en "het kleinburgerlijke maoïsme" (met welke term de drie pro-Chinees communistische organisaties in ons land zich aangesproken voelen) het ontgelden. Niet onverwacht is de APN (o) tot de slotsom gekomen dat er slechts één echte socialistische staat en partij bestaan: die van Albanië. Over de oprichters van deze nieuwe communistische splintergroep, is nog weinig bekend.

De Socialistiese Partij (SP)

Evenals vier jaar geleden vraagt ook de Socialistiese Partij (SP) - een wilde loot aan de oude "marxistisch-leninistische" stam - onze aandacht in verband met haar deelname aan de komende Kamerverkiezingen. Eind februari ging met de verkiezing van de landelijk voorzitter van de SP, (thans gemeenteraadslid voor de partij in Nijmegen) tot lijsttrekker, de campagne hiertoe officieel van start. De SP voert haar verkiezingscampagne rond een aantal thema's, welke zijn afgeleid van de werkerterreinen van haar diverse massaorganisaties. De belangrijkste daarvan zijn: de milieubescherming, de woningnood in de ruimste zin van het woord en de strijd tegen de al aanwezige en nog te stationeren kernwapens in Nederland. De Tweede Kamer verkiezingen in 1977 leverden de SP ongeveer 24.500 stemmen op (0,29% van de uitgebrachte stemmen).

Terrorisme

Eind oktober 1980 gingen 7 gedetineerde leden van de PIRA in hongerstaking teneinde de status van "politieke gevangenen" (in 1976 afgeschaft) bij de Britse regering af te dwingen. Deze hongerstaking was aanleiding voor ondersteunende acties in enige Westeuropese landen, waaronder Nederland.

In ons land werden activiteiten georganiseerd door het zgn. H-Block Komitee. Op uitnodiging van dit Komitee kwamen in november 1980 3 Ieren waaronder (de eerste zgn. Dekenman) naar Nederland om publiciteit en sympathie te verwerven voor hun hongerstakende landgenoten. Vlak na hun aankomst demonstreerden ca 30 personen voor het Britse consulaat te Amsterdam

teneinde hun solidariteit te betuigen met de hongerstakers. Op 18 november organiseerde het H-Block Komitee wederom een betoging, ditmaal voor de Britse ambassade te Den Haag. Vervolgens vond begin december een korte bezetting plaats van de hal van het Britse consulaat te Amsterdam, waaraan o.m. leden van het verwante Ierland Komitee Nederland deelnamen. Kort voordat er slachtoffers dreigden te vallen kwamen de hongerstakers tot zekere overeenstemming met de Britse overheid. Hoewel hun de status van "politiek gevangene" niet werd toegekend, maakte dit voorlopig een eind aan de hongerstaking.

Op 1 maart 1981 ging wederom een gedetineerde Ierse terrorist, , in hongerstaking en wel om dezelfde reden. Een fatale afloop van deze actie zal ongetwijfeld opnieuw de onrust onder de sympathisanten vergroten.

Politiek gewelddadig activisme

Vorig jaar heeft het voormalige RAF-lid in Brussel en Parijs groepen RAF-sympathisanten georganiseerd. In Nederland had hij bij pogingen een dergelijke groep op te richten aanvankelijk minder succes.

Begin 1981 werd echter duidelijk dat hij twee Amsterdamse ex-leden van het Rood Verzets Front voor zijn ideeën had weten te winnen. Tot de Amsterdamse groep van kunnen verder enkele van zijn familieleden worden gerekend.

De groep wordt, naar het zich nu laat aanzien, verder nog gesteund door activisten uit Deventer en Groningen.

Recente acties, waarbij activisten uit de groep- waren betrokken, zijn de bezetting van het Goethe-instituut in Amsterdam op 25 maart jl. en de bezetting van het gebouw van de Nieuwe Linie in Amsterdam een dag later. De bezetting op 8 april jl. van een kantoor van het Duitse weekblad "Der Spiegel" in Brussel werd zelfs uitsluitend door activisten rond uitgevoerd.

Met deze acties werd aandacht gevraagd voor de RAF-gevangenen die sedert begin februari in hongerstaking zijn.

Anarchisme

Twee zwakheden waren tot voor kort kenmerkend voor de anarchistische beweging in ons land, te weten:

- het anarchisme was ongeorganiseerd en pogingen om hierin verandering te brengen mislukten steeds opnieuw doordat de kleine clubjes het onderling niet eens konden worden;
- anarchisten slaagden er niet in de massa te bereiken, laat staan te mobiliseren. Hun disputen en theorieën zijn voor de gemiddelde naar anarchisme neigende activist nauwelijks verteerbaar.

Desondanks zijn er in ons land de laatste jaren vrij veel zgn. Anarchistische Kollektieven van de grond gekomen, die op plaatselijk niveau het anarchisme verkondigen en veelal in samenwerking met andere actiegroepen, deelnemen aan acties. Deze nieuwe generatie anarchisten stelt zich niet meer elitair op en identificeert zich steeds meer met actie-gerichte bewegingen die meer aansluiting hebben bij de massa. Deze nieuwe opstelling komt ook duidelijk tot uitdrukking in bepaalde anarchistische lectuur.

In het maandblad "De Vrije" (oplage: ong. 1750 ex.) wordt meestal met veel waardering geschreven over acties van krakers, anti-militaristen en Anti Kernenergie Beweging. Door artikelen te publiceren

waarin (nieuwe) actievormen beschreven worden tracht "De Vrije" zich nuttig te maken voor diverse actiegroepen, of sterker nog, lijkt zij een spreekbuisfunctie t.b.v. verschillende activisten te vervullen, terwijl zij tevens poogt de vele plaatselijke anarchistische kollektieven op één lijn te dirigeren.

Het maandblad "De Vrije" kan gezien worden als de belangrijkste samenbindende factor van de diverse plaatselijke kollektieven. Als beweging stelt het min of meer georganiseerde anarchisme in ons land echter niet veel voor. Wat de activiteiten betreft gaat het mee met andere organisaties en/of bewegingen zoals "Onkruid" en de Kraakbeweging.

Trotskisme

De twee hier te lande bestaande Trotskistische groeperingen behoren tot verschillende "tendenzen" in de internationale Trotskistische beweging (IVE Internationale). De Internationale Kommunisten Bond (IKB) is aangesloten bij de Tendens Verenigd Secretariaat, de Beweging voor Socialisties Zelfbeheer (BSZ) bij de Internationale Revolutionaire Marxistische Tendens. Hun grootste probleem is aansluiting te krijgen bij en vat te krijgen op andere linkse groeperingen. De IKB doet mee aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer en biedt daarbij aan "andere linkse arbeiderspartijen" samenwerking aan.

Nieuw Verzet

De drie belangrijkste stromingen binnen het z.g. "nieuwe verzet", nl. de Kraak Beweging, de Anti Kernenergie Beweging en de Anti-Militaristische Beweging hebben zich het afgelopen half jaar doen kennen door een toenemende neiging tot gewelddadigheid.

Kraakbeweging (KB)

De activisten uit de KB hebben vele vernielingen op hun naam geschreven in hun verzet bij enkele ontruiming. Vooral de banken die mede verantwoordelijk geacht worden voor de speculatie in de woningsector zijn daarbij mikpunt geworden. De KB oefent grote aantrekkingskracht uit op de meer politiek geschoolde activisten uit de sfeer van het Rood Verzetsfront.

Anti-Kernenergiebeweging (AKB)

Dank zij de geweldloze meerderheid binnen de AKB is de blokkade bij Dodewaard in oktober 1980 zonder incidenten verlopen. De oorspronkelijke plannen om rond Pasen 1981 opnieuw een zo massale blokkade te organiseren zijn niet haalbaar gebleken. De actie-bereidheid bij vele actievoerders is teruggelopen door het gebrek aan resultaten. Dit leidt tot kleinere demonstraties waarbij de "hardere" actievoerders een grotere kans krijgen hun actiemethoden te introduceren.

Anti-militaristische beweging

De acties van de anti-militaristische groep Onkruid zijn in hoofdzaak gericht tegen het zogenaamde "Militair Industrieel Kompleks", informatiecentra van de Krijgsmacht etc. en tegen arrestaties en veroordelingen van actievoerders en dienstweigeraars. Het begrip "Militair Industrieel Kompleks" wordt door de groep kennelijk zeer ruim genomen, gezien de agitatie rond het DNA-onderzoek, ondergebracht bij TNO.

De contacten met andere anti-militaristische groepen worden intensiever, vooral met de Vereniging Dienstweigeraars (VD). Internationaal is er samenwerking te constateren met o.a. Franse dienstweigeraars. In Onkruid wordt verder gediscussieerd over het gebruik van geweld, waarbij zelfs sprake is van op te richten illegale sabotagegroepen.

Minderheden

Turken

Sinds de staatsgreep in Turkije (12-9-1980) is er sprake geweest van een duidelijke terughoudendheid waar het politieke activiteiten van Turken in den vreemde betreft. Kennelijk wenst men de linkse en vooral de rechtse politieke leiders in Turkije niet verder in moeilijkheden te brengen.

Het lijkt er sinds kort echter op, dat de goede voornemens weer wat op de achtergrond beginnen te raken.

Surinamers

De grillige ontwikkelingen in Suriname na de staatsgreep van 25-2-1980 hebben geleid tot enige polarisatie binnen de Surinaamse gemeenschap in Nederland. Enerzijds gaan de revolutionaire ontwikkelingen niet ver genoeg voor de marxistisch getinte organisaties (Loson-Volkspartij); anderzijds worden de meer behoudende krachten verontrust door het nieuwe optreden van het trio onderofficieren.

Vandaar het ontstaan van "actiegroepen" als "Fase III" en het "Surinaams Revolutionair Volksfront".

Ondanks de krijgshaftige taal die nu en dan uit Surinaamse gemeenschap opklinkt, zijn nog geen aanwijzingen gevonden die duiden op voorbereiding voor werkelijk gewelddadige activiteiten.

DIRECTIE C
=====

Sowjet-Unie

Tot de belangrijkste activiteiten van het KGB in Nederland behoort het verzamelen van politieke informatie. Daartoe wordt o.a. contact onderhouden met Nederlandse politici. Met name blijkt grote belangstelling te bestaan voor de discussie die in Nederland gevoerd wordt met betrekking tot de plaatsing van kruisraketten en de Pershing II op Nederlands grondgebied. In deze verslagperiode hebben in verband daarmee ook enkele Sowjetrussische delegaties Nederland bezocht om de formele Sowjet-standpunten terzake toe te lichten.

De belangstelling van het KGB gaat na de politiek voornamelijk uit naar onderwerpen die liggen op het gebied van wetenschap en techniek. Daarnaast wordt een toenemende belangstelling getoond voor recent naar Nederland geëmigreerde Russen. Gezien de gestage groei van deze "nieuwe emigratie", het niveau van de gemiddelde emigrant en de mogelijkheden die deze categorie het KGB derhalve biedt, is dit een verklaarbare tendens.

Het GRU opereert nog steeds voornamelijk vanuit de Handelsmissie in Amsterdam bij het verzamelen van gegevens op het terrein van wetenschap en techniek. Belangstelling bestaat met name voor zaken die militair toepasbaar zijn, zoals micro-electronica, optische hulpmiddelen en lasertechniek. Militaire gegevens worden verzameld door de medewerkers van het bureau van de Militaire Attaché. Daarnaast is er grote belangstelling voor alles wat de Volksrepubliek China betreft.

Op 2 maart 1981 werd te Den Haag een burgerambtenaar werkzaam bij het ministerie van Defensie aangehouden die ervan verdacht werd onderhandelingen te hebben gevoerd met een buitenlandse mogendheid over de verkoop van Nederlandse staatsgeheimen. Begin februari 1981 had hij zich schriftelijk tot de Militaire Attaché van de Sowjet-Unie gewend. Tijdens een daarop volgend contact was hij uitgenodigd naar een receptie op de Russische ambassade te komen ter gelegenheid van de verjaardag van het Rode Leger, waar hem door een medewerker van de Militaire Attaché werd medegedeeld dat zijn aanbod bestudeerd zou worden en men contact met hem op zou nemen. Omdat de Nederlander in geldnood verkeerde en hij toegang had tot zeer geheime documenten, werd hij gearresteerd voordat hij tot levering kon overgaan. Hij heeft een volledige bekentenis afgelegd.

Op 3 april 1981 werd aan de ambassadeur van de Sowjet-Unie medegedeeld dat een verder verblijf in Nederland van de TASS-correspondent niet langer aanvaardbaar was, aangezien hij activiteiten had ontplooid welke onverenigbaar waren met de functie waarvoor hij in Nederland was toegelaten. Met name gebeurde dit in een contact met een Nederlandse ambtenaar, die toegang had tot hoog gerubriceerde gegevens. , geïdentificeerd KGB-officier, verbleef sedert juli 1977 in Nederland. Hij bezat geen diplomatieke status.

Overige communistische landen

Nog steeds worden zowel Nederlanders als DDR-burgers die het voor-nemen hebben zich in Nederland te vestigen (bijv. in verband met een huwelijk), in de DDR benaderd door het Ministerium für Staats-sicherheit (MfS). Vooral studenten en zakenlieden genieten de be-langstelling. Studenten worden benaderd met het oog op een even-tuele carrière in de politiek, de overheidssfeer, de wetenschap, het leger of het bedrijfsleven. Onder het mom van internationale marktverkenning en industrieonderzoek tracht het MfS contacten te leggen met voornamelijk zakenlieden wier firma's werkzaam zijn op terreinen, waarop in het Oostblok een technische achterstand be-staat. Ook onder de overige DDR-bezoekers wordt door het MfS naar-stig gezocht naar potentiële agenten. Daarnaast blijkt dat Nederland in trek is bij het MfS voor zgn. derde-land-ontmoetingen: buiten Nederland wonende agenten hebben hier te lande ontmoetingen met hun veelal uit de DDR komende Oost-duitse inlichtingenofficieren. Dit bezoek vindt plaats onder veelal valse voorwendselen en soms met gebruikmaking van valse reis- en identiteitspapieren. Uit een toenemend aantal indicaties wordt verder steeds duidelijker dat de DDR-inlichtingendiensten niet alleen in en vanuit de DDR opereren doch dat ook de DDR-vertegenwoordiging hier te lande wordt ingeschakeld bij het inlichtingenwerk. Ook toonde de DDR in deze periode wederom een grote interesse in de ontwikkelingen van het Nederlandse politieke leven. In de eerste plaats gold deze belangstelling de discussies over de modernisering en plaatsing van Nato-kernwapens. Voorts was er grote aandacht voor het partij-politieke gebeuren in ons land. Pogingen Nederlandse politici te winnen voor het Oostblok-standpunt inzake ontwapening en ontspanning werden op vele fronten voortgezet.

De spanningen in Polen hebben uiteraard in de afgelopen periode hun weerslag gehad op de Poolse vertegenwoordigers in Nederland. Vanwege vrees voor ingrijpen door de Sowjet-Unie en bezorgdheid over de voedseltekorten hebben zij het verkeer naar Polen sterk afgeremd. De meningen over Solidariteit blijken verdeeld te zijn, waarbij het opvalt, dat met name de van inlichtingenactiviteiten verdachte diplomaten weinig ingenomen zijn met de grote invloed van deze vrije vakbond en haar ervan beschuldigen de onrust in het land aan te wakkeren.

De aangekondigde maatregelen van de Poolse overheid om het reizigersverkeer vanuit Polen te vergemakkelijken, geeft aanleiding nog eens aandacht te schenken aan de extra mogelijkheden die de Poolse inlichtingendienst daarmee geboden worden.

Sedert enkele jaren wordt geconstateerd dat de aan de officiële Tsjechoslowaakse vertegenwoordigingen in Nederland verbonden inlichtingenofficiëren er voor waken geen handelingen te verrichten of contacten te onderhouden die dermate conspiratief en illegaal zijn, dat onderkenning daarvan zou leiden tot ernstige schade aan de zorgvuldig opgebouwde relatie met de Nederlandse overheid en samenleving. De met voortvarendheid ontplooidde activiteiten van deze inlichtingenofficiëren zijn gericht op het verzamelen van niet-geclassificeerde informatie en het leggen van contacten met die personen, groeperingen, instellingen en bedrijven die het Tsjechoslowaakse belang kunnen dienen, en staan als zodanig in verband met de activiteiten van de Tsjechoslowaakse inlichtingendienst.

De contacten van de agenten van de Tsjechoslowaakse inlichtingendiensten met hun hoofdkwartier lopen, zoals geconstateerd, niet via de officiële vertegenwoordigingen, maar vinden plaats door middel van ontmoetingen in Tsjecho-Slowakije, elders in het buitenland of via Nederland bezoekende Tsjechoslowaakse inlichtingenofficiëren - een werkwijze die gezien de grote omvang van het Tsjechoslowaakse-Nederlandse reizigersverkeer (totaal + 25.000 personen) nauwelijks controleerbaar is. Uit ervaring blijkt dat een zeer groot deel van de Tsjechoslowaakse agenten in Nederland personen betreft van Tsjechoslowaakse origine, en reeds voor hun komst naar Nederland, of enige tijd hierna onder invloed zijn gekomen van de Tsjechoslowaakse inlichtingendienst.

De politieke sektor van de Hongaarse afdeling blijft grote belangstelling tonen voor politieke zaken zoals de standpunten van de regering, het parlement en van de diverse politieke partijen op het gebied van de Oost-West-verhouding, de kernbewapening en andere onderwerpen van buitenlandse politiek. Daarnaast wordt de Hongaarse visie op deze terreinen uitgedragen. In verband daarmee bezochten ook delegaties en functionarissen, veelal partijfunctionarissen, ons land, die via bemiddeling van de Hongaarse ambassade contacten trachtten te leggen met politici, de media en maatschappelijke groeperingen.

De naar verhouding vrij zware bezetting van de Cubaanse vertegenwoordiging hier te lande houdt verband met het feit dat analyse van het Nederlandse politieke systeem en evaluatie van de politieke opinie de Cubanen tot de overtuiging hebben gebracht, dat in Nederland een goede basis gevonden kan worden voor een succesvol beïnvloedingsbeleid ten gunste van de buitenlandse politiek van Cuba. Daaraan wordt ter ambassade met voortvarendheid gewerkt: Cubaanse

diplomaten streven voortdurend naar uitbreiding van hun inmiddels reeds aanzienlijke kring van relaties in politieke en nauw daaraan verwante organisaties.

In een dagelijks bulletin worden de ontwikkelingen in de Nederlandse politiek per telex naar Cuba verzonden. In een aantal gevallen zijn de Cubanen er reeds in geslaagd berichten in de Nederlandse pers in voor hen gunstige zin bij te kleuren.

Terrorisme

Teneinde de vrijlating te bewerkstelligen van een tweetal in Zwitserland gearresteerde personen van Armeense afkomst, werden in deze verslagperiode door het Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia een zevental bomaanslagen gepleegd tegen Zwitserse doelen.

Intussen gingen ook de aanslagen op Turkse doelen door. Zeven bomaanslagen werden gepleegd tegen vestigingen van Turkse instanties en/of organisaties in het buitenland. Vijf Turkse diplomaten werden doodgeschoten. De moorden vonden plaats in Sydney, Parijs en Kopenhagen.

In deze verslagperiode heeft een aantal Islamitische staten, met name Libië en Syrië, moordaanslagen doen plegen op in het buitenland woonachtige opposanten (o.a. in Aken en in Rome). Gelet op uitlatingen van de Libische president KADHAFI wordt met name in de nabije toekomst rekening gehouden met de intensivering van de Libische moordcampagne.

Palestijnse activiteiten in ons land gaan enerzijds uit van de "Palestijnse vereniging in Nederland" (P.V.N.) en anderzijds van een "Al-Fatah"-groepering. De P.V.N. heeft op 29 november 1980 te Utrecht een groots opgezette Palestijnse manifestatie georganiseerd in het kader van de door de Verenigde Naties uitgeroepen "internationale dag van solidariteit met het Palestijnse volk."

Ter opluistering van deze manifestatie bezocht een officiële P.L.O.-delegatie onder leiding van de bekende Nederland.

Op 27 november bood het Arabische Corps Diplomatique in Nederland de delegatie een officiële ontvangst aan in het congresgebouw te Den Haag. Propagandistisch gezien werd de manifestatie een succes. De officiële AL-FATAH-vertegenwoordiger in Nederland is er in korte tijd in geslaagd een AL-FATAH-infrastructuur op te zetten waarvan twee cellen reeds functioneren.

De belangstelling van de Molukkers in ons land voor het R.M.S.-ideaal is in het afgelopen halfjaar verder verminderd. De toenemende berusting in de duurzaamheid van hun verblijf in Nederland blijkt onder meer uit de verhoogde activiteiten voor maatschappelijke verbeteringen - dit veelal ten koste van politieke inspanningen. Deze ontwikkeling is ook te zien bij de Molukse jongeren. Het Front Rajat GOHEBA (F.R.G.) bijvoorbeeld, voorheen vol vuur voor de Marxistisch-Leninistische ideologie, houdt zich momenteel vrijwel alleen nog bezig met de bestrijding van het druggebruik onder Molukse jongeren.

De R.M.S.-leiding ziet deze ontwikkelingen binnen de Molukse gemeenschap met lede ogen aan en tracht door diverse initiatieven en acti-

viteiten de "R.M.S.-strijd" nieuwe impulsen te geven. Bijvoorbeeld is eind 1980 een poging ondernomen verschillende Molukse jongerenorganisaties te bundelen. Hoewel dit initiatief in eerste instantie gunstig werd ontvangen, lijkt deze poging te mislukken. Eenheid onder de Molukkers in Nederland blijkt een even onrealistisch ideaal als een onafhankelijke Molukse Republiek.

Al deze zaken hebben in de afgelopen periode naar de mate van hun belang de aandacht van de Dienst gehad.

HOOFDAFDELING D

Beveiligingsadviezen

In deze verslagperiode werd wederom een groot aantal beveiligingsadviezen uitgebracht zowel aan instanties van rijks- en provinciale overheid, als aan bedrijven die betrokken zijn bij de uitvoering van geclassificeerde defensie-opdrachten en bedrijven die van vitaal belang geacht worden voor het instandhouden van het maatschappelijk leven. De verstrekte adviezen hadden betrekking op aspecten van materiële, personele, organisatorische en technische beveiliging.

In verband met de voortgaande activiteiten van de Anti Kernenergie Beweging werd opnieuw bijzondere aandacht besteed aan de advisering m.b.t. de beveiliging van de kernenergiecentrales en -installaties.

De zaak-Khan

In de verslagperiode werden door de speciale Tweede Kamer-commissie die zich bezighoudt met de zaak-Khan opnieuw een aantal vragen gesteld naar aanleiding van de resultaten van de werkzaamheden van de interdepartementale werkgroep (Commissie); het totale aantal vragen aan de verantwoordelijke ministers is daarmee op 157 gekomen. De Minister van Justitie heeft bekend gemaakt dat gerechtelijke vooronderzoeken zijn gevorderd tegen de heer A.Q. Khan (art. 98a subs. 98c van het Wetboek van Strafrecht) en tegen de bedrijven FDO en VDT inzake overtreding art. 6 van de Wet op de Economische delicten juncto het Uitvoerbesluit strategische goederen.

Milieu- en Veiligheidswetgeving

In een interdepartementale werkgroep met vertegenwoordigers van de Ministeries van Binnenlandse Zaken, Sociale Zaken, Volksgezondheid en Milieuhygiëne en Economische Zaken, is gestart met een onderzoek naar de problematiek betreffende de beveiligingsaspecten welke zijn verbonden aan het in de publiciteit brengen van gevoelige bedrijfsgegevens ingevolge de milieu- en veiligheidswetgeving.

NATO/WEU-beveiliging

Wederom werd veel aandacht besteed aan de werkzaamheden voortvloeiend uit de aan de BVD gedelegeerde taken met betrekking tot de NATO/WEU-beveiliging. Controles werden uitgevoerd op de naleving van de internationaal overeengekomen beveiligingsmaatregelen.

Intensief werd ook gewerkt aan het instandhouden van een goede personele beveiliging.

Samen met een inspecteur van het NATO Office of Security werd een onderzoek gehouden naar de stand van de beveiliging van internationaal gerubriceerde NATO-documenten in Nederland. Het rapport van die inspectie stelt vast dat die informatie in ons land met voldoende beveiligingswaarborgen is omgeven.

In het laatste kwartaal van 1980 werden onderzoeken ingesteld naar de stand van de beveiliging van gerubriceerde NATO- en WEU gegevens bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken en bij de Nederlandse Ambassades in Washington, Londen en Bonn.

Naar aanleiding van de bezetting van het secretariaat van de Rijksverdedigings Organisatie TNO (naam per 1-1-1981: Hoofdgroep Defensie Opdrachten TNO) door leden van de actiegroep Onkruid, werd een speciaal onderzoek ingesteld teneinde vast te stellen of en in hoeverre NATO-documenten bij de actie werden gecompromitteerd. Geconcludeerd werd, dat met uitzondering van enkele vermiste documenten (die waarschijnlijk behoorden tot door de ramen naar buiten geworpen stukken) compromittatie van NATO-documenten als onwaarschijnlijk moet worden gekenschetst.

Veiligheidsonderzoeken

De uitvoering van de taken op het terrein van veiligheidsonderzoeken naar personen die in aanmerking komen voor vervulling van een vertrouwensfunctie, kregen onverminderd grote aandacht.

Bij de adviescommissie inzake de veiligheidsonderzoeken zijn nog twee bezwaarschriften in behandeling van sollicitanten bij de PTT ten aanzien van wie door het bevoegde gezag - op grond van de uitslag van het veiligheidsonderzoek - bedenkingen tegen hun aanstelling zijn kenbaar gemaakt.

In de verslagperiode zijn de Permanente Commissie Vertrouwensfuncties (PCV) en de Commissie Herziening Beveiligingsvoorschrift (CHB) ingesteld. De PCV zal de Minister van Binnenlandse Zaken adviezen met betrekking tot vertrouwensfuncties bij de Rijksoverheid. De CHB, die zal functioneren als een sub-commissie van de PCV, is gestart met het opstellen van adviezen met betrekking tot een verandering van de rubriceringsvoorschriften.

De screening van personeel van luchtvaartmaatschappijen als onderdeel van de regeling met betrekking tot het inzetten van burgerluchtvaartuigen in crisissituaties heeft in de pers veel aandacht getrokken. Ten behoeve van de Commissie Burgerluchtvaart in Oorlogstijd is een notitie opgesteld, waarin de genoemde screening strikt gebonden wordt aan kennisneming van gerubriceerde defensiegegevens.

Vorming

Aan de vorming en informatie van beveiligingsambtenaren bij de overheid en beveiligingsinspecteurs in het bedrijfsleven werd wederom een ruime plaats ingeruimd. Hetzelfde geldt voor de bevordering van de beveiligingszin bij belangrijke categorieën vertrouwensfunctionarissen.

In het najaar van 1980 werd een zestal informatiedagen voor beveiligingsfunctionarissen georganiseerd.

In december 1980 werd voor aspirantambtenaren van de Buitenlandse Dienst van het Ministerie van Buitenlandse Zaken een oriëntatiedag bij de BVD verzorgd.

In het eerste kwartaal van 1981 werd voor Districts Inlichtingen Rechercheurs van de Rijkspolitie Brabant/Limburg een inleiding over beveiliging verzorgd.

HOOFDAFDELING E

Afdeling Opleiding en Vorming

De herziening van de cursusstof, waarvan in het voorgaande verslag gewag is gemaakt, werd in deze periode voortgezet en voltooid. Op basis daarvan is een geheel nieuw reglement Opleidingen en Examens B.V.D. ontworpen, waarvan de definitieve versie aan de Minister is aangeboden.

In deze periode zijn de gebruikelijke cursussen, vermeld onder B, D3 en D6 van het nog in gebruik zijnde reglement gehouden. Op 12 december 1980 en op 6 maart 1981 werd aan 36, respectievelijk 17 gegadigden het zogenaamde Veiligheidsdienstdiploma uitgereikt. Het totaal aantal bezitters van dit document is daarmee gestegen tot 1529.

Op 30 maart 1981 is een eerste opleiding overeenkomstig het nieuwe reglement begonnen.

Chef en docenten van de afdeling verleenden als gastspreker hun medewerking aan verschillende opleidingsinstituten van de politie en de krijgsmacht. Voorts werd een aantal lezingen verzorgd door functionarissen, belast met vreemdelingenzaken. Daarenboven werd een aantal lezingen gehouden voor ambtenaren van gemeente- en rijkspolitie.

Aan het talenpracticum werden primaire cursussen in de Engelse en Franse taal georganiseerd en vonden er verder de gebruikelijke herhalingscursussen plaats.

Afdeling Onderzoeken

Nog steeds blijkt dat het gemakkelijker is informatie te verkrijgen bij het publiek dan bij sommige overheidsinstellingen. Het beroep op privacy-bescherming (vaak geïnitieerd in Gemeenteraden) veroorzaakt soms problemen, die overigens meestal na gesprekken kunnen worden opgelost.

Afdeling Observatie

In de verslagperiode werden meer acties uitgevoerd dan in de voorgaande. Sommige daarvan vonden plaats in goede samenwerking met gemeente- en/of rijkspolitie, andere met buitenlandse zusterdiensten.

Ook van de Koninklijke Marechaussee werd wederom alle gevraagde medewerking verkregen.

Een brede oriëntatie in binnen- en buitenland vond plaats omtrent de mogelijkheden ter verbetering van de technische uitrusting van de volgploegen.

Bureau Vertalingen en Uitwerking

Met name door de gespannen situatie in Polen werd door de medewerkers (sters) een extra inspanning geleverd.

AFDELING G
=====

Terwijl het werk aan een vernieuwde inrichting van de Centrale kartotheek wordt voortgezet en de inrichting van een gegevensbestand over relaties van de Dienst is voltooid zijn er plannen gemaakt voor de verdere ontwikkeling van geautomatiseerde systemen bij de Dienst. Deze plannen zijn vervat in een "Beleidsplan Automatisering bij de B.V.D. in de tachtiger jaren".

Dit Beleidsplan is uitgebreid ter discussie gesteld in de dienstonderdelen om te komen tot een afgewogen oordeel over de aangedragen ideeën en de prioriteitsstelling.

Een belangrijk aspekt op lange termijn van de interne informatievoorziening is de noodzaak tot integratie van de nu nog naast elkaar bestaande gegevensverzamelingen en archieven.

Inmiddels is een tweetal studiegroepen gestart die als doel hebben de automatiseringsmogelijkheden te bestuderen betreffende de onderwerpsdocumentatie en de registratie en voortgangscontrôle van in- en uitgaande stukken.

AFDELING PERSONEEL

Er zal een begin worden gemaakt met de tewerkstelling van vrouwelijke medewerkers in operationele functies. Omdat dit voor de Dienst een novum is, zal aan de begeleiding van deze medewerksters in de beginfase zorgvuldig aandacht worden besteed.

In navolging van een door de Secretaris-Generaal van Binnenlandse Zaken aan alle medewerkers van het departement toegezonden circulaire inzake de bevordering van deeltijdarbeid, heeft de leiding van deze Dienst een overeenkomstige circulaire onder het personeel verspreid. In verband met de beveiligingsaspecten zal een onderzoek worden ingesteld naar de concrete mogelijkheden die de Dienst biedt voor een ruimere invoering van deeltijdarbeid.

Door Personeelszaken is ten behoeve van de Minister een nota opgesteld bevattende een prognose ten aanzien van de personele ontwikkelingen van de B.V.D. op middellange termijn.

Een overzicht van personeelsmutaties in de verslagperiode gaat als bijlage hierbij.

PERSONEELSMUTATIES

1-10-1980

-

1-4-1981

1. Afvloeiingen

<u>Reden</u>	<u>Mannen</u>				<u>Vrouwen</u>				<u>Totaal</u>			
	<u>lager</u>	<u>middelb.</u>	<u>hoger</u>	<u>totaal</u>	<u>lager</u>	<u>middelb.</u>	<u>hoger</u>	<u>totaal</u>	<u>lager</u>	<u>middelb.</u>	<u>hoger</u>	<u>totaal</u>
f.l.o.	1	7	1	9	2	-	-	2	3	7	1	11
eigen verzoek	-	7	-	7	3	4	-	7	3	11	-	14
inval. pensioen	-	1	-	1	1	2	-	3	1	3	-	4
afl. contract	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1
overleden	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1
	1	16	2	19	6	6	-	12	7	22	2	31
=====												

2. Indiensttredingen

	<u>Mannen</u>				<u>Vrouwen</u>				<u>Totaal</u>			
	<u>lager</u>	<u>middelb.</u>	<u>hoger</u>	<u>totaal</u>	<u>lager</u>	<u>middelb.</u>	<u>hoger</u>	<u>totaal</u>	<u>lager</u>	<u>middelb.</u>	<u>hoger</u>	<u>totaal</u>
	1	10	-	11	8	4	-	12	9	14	-	23
=====												

Gedeeltelijke dagtaak: 58 vrouwen.

bijl. van bijl. KAK 1545676 d.d. 19-5-81